

УДК 351.746.1(477)

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА ДЕРЖАВНА ОХОРОНА

Скриньковський Руслан Миколайович

*кандидат економічних наук, професор
Львівський університет бізнесу та права*

Skrynkovskyi Ruslan

*PhD in Economics, Professor
Lviv University of Business and Law
ORCID: 0000-0002-2180-8055*

Ковалів Мирослав Володимирович

*кандидат юридичних наук, професор
Львівський державний університет внутрішніх справ*

Kovaliv Myroslav

*PhD in Law, Professor
Lviv State University of Internal Affairs
ORCID: 0000-0002-9730-8401*

Єсімов Сергій Сергійович

*кандидат юридичних наук, професор
Львівський державний університет внутрішніх справ*

Yesimov Serhii

*PhD in Law, Professor
Lviv State University of Internal Affairs
ORCID: 0000-0002-9327-0071*

Яромій Іван Васильович

*кандидат юридичних наук
Львівський університет бізнесу та права*

Yaromii Ivan

*PhD in Law
Lviv University of Business and Law
ORCID: 0000-0002-0879-500X*

DOI: 10.25313/2617-572X-2024-9-10322

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

PECULIARITIES OF STRATEGIC STATE MANAGEMENT IN THE FIELD OF NATIONAL SECURITY

Анотація. Вступ. Зростання ризиків і загроз соціально-економічного, політичного, військового, природного, техногенного та іншого характеру є викликом для сучасного суспільства, що знаходить відображення в документах стратегічного характеру, насамперед у Стратегії національної безпеки.

Мета. Метою статті є дослідження особливостей стратегічного державного управління у сфері національної безпеки України.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є праці українських та зарубіжних авторів, які досліджують державне управління у сфері національної безпеки. Методологічну основу дослідження становлять: кореляційний аналіз; метод основних компонент у системі планування національної безпеки; порівняльний аналіз систем оцінки правового регулювання стратегічного управління. Використання сучасних методів збору та обробки інформації про об'єкт дослідження, а також інструментів економіко-правового моделювання визначають обґрунтованість сформульованих положень та висновків.

Результати. Реалізація проєктів державних програм у період з 1990-х років готепер зумовила трансформацію моделей державних програм та проєктів в умовах стратегічного планування та стратегічного управління. Представлені моделі стратегічного планування відрізняються за метою функціонування, типом інновацій, техніко-технологічною базою, ступенем відкритості та рівнем відповідності нормативно-правовій базі Європейського Союзу і НАТО. Комбінаторні технологічні інновації супроводжувалися організаційними новаціями, що відбилося на зростаючому рівні інтенсивності взаємодії між державою та суспільством, що особливо важливо за умов воєнного стану.

Перспективи. Динаміка соціально-економічного розвитку та практика забезпечення національної безпеки України останніх 5 років показують, що існуючий інструментарій державного управління, заснований на принципах оперативного реагування на загрози та виклики, що виникають, потребує серйозного коригування та відповідно в наукових дослідженнях.

Ключові слова: державне управління, планування, правове регулювання, держава, суспільство, національна безпека.

Summary. Introduction. The growth of risks and threats of a socio-economic, political, military, natural, man-made and other nature is a challenge for modern society, which is reflected in strategic documents, primarily in the National Security Strategy.

Purpose. The purpose of the article is to study the peculiarities of strategic state management in the sphere of national security of Ukraine.

Materials and methods. The materials of the research are the works of Ukrainian and foreign authors who study public administration in the field of national security. The methodological basis of the research is: correlation analysis; the method of the main components in the national security planning system; comparative analysis of assessment systems of legal regulation of strategic management. The use of modern methods of collecting and processing information about the object of research, as well as economic and legal modeling tools, determine the validity of the formulated provisions and conclusions.

Results. The implementation of state program projects in the period from the 1990s until now led to the transformation of models of state programs and projects in terms of strategic planning and strategic management. The presented models of strategic planning differ in terms of the purpose of operation, type of innovation, technical and technological base, degree of openness and level of compliance with the regulatory and legal framework of the European Union and NATO. Combinatorial technological innovations were accompanied by organizational innovations, which was reflected in the growing level of intensity of interaction between the state and society, which is especially important under the conditions of martial law.

Prospects. The dynamics of socio-economic development and the practice of ensuring Ukraine's national security over the past 5 years show that the existing tools of public administration, based on the principles of prompt response to emerging threats and challenges, require serious adjustment and, accordingly, scientific research.

Key words: public administration, planning, legal regulation, state, society, national security.

Постановка проблеми. Збройна агресія росії проти України, наслідки російсько-української війни та сучасні виклики створили умови, які вимагають запровадження нових системних підходів до державного управління та використання сучасних методів стратегічного планування для досягнення якісного розвитку економіки, інфраструктури, науки і технологій у соціальній сфері, у забезпеченні територіальної цілісності та суверенітету. Це ставить на порядок денний необхідність розробки нових механізмів державної політики, які поєднують розвиток економіки, соціальної сфери, громадянського суспільства, регіонів, можливості фінансової системи держави, її демографічного, виробничого, інтелектуального та ресурсного потенціалів у контексті зміцнення національної безпеки. Вирішення цього складного завдання можливе завдяки розвитку та вдосконаленню єдиної системи державного стратегічного планування, здатної, на основі загальних принципів та підходів, реалізовувати завдання забезпечення сталого соціально-економічного розвитку в умовах дії викликів і загроз. Реалізація державної політики забезпечення національної безпеки, яка ґрунтується на досягненні стратегічних національних пріоритетів, має супроводжуватися підвищенням ефективності державного управління. Це зумовлює необхідність

удосконалення процедур і інструментів стратегічного планування, оптимізації системи забезпечення національної безпеки, стабільності економіки, соціальної сфери, науково-технічного та науково-технологічного потенціалу держави, її інформаційних ресурсів, підвищення конкурентоспроможності та швидшої європейської інтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій (стан опрацювання проблематики). Проблема національної безпеки України продовжує викликати інтерес серед вчених та практиків. Як міждисциплінарна проблема, вона є предметом досліджень фахівців з різних галузей знань: права (В. Антонов, Н. Бортник, О. Данільян, О. Дзьобань, В. Ліпкан, М. Пендюра, С. Петков, Г. Пономаренко, В. Смоляннюк, Т. Ткачук та інші), економіки (О. Вертелева, П. Пашко та інші), публічного управління та адміністрування (О. Власюк, Ю. Грицюк, А. Качинський, С. Крук, Г. Новицький, Г. Ситник, О. Остапенко, М. Шевченко та інші).

Мета статті. Метою статті є дослідження особливостей стратегічного державного управління у сфері національної безпеки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ключовими елементами управлінської діяльності є цілі та завдання, які суттєво впливають на систему

форм і методів відповідної діяльності. Постановка цілей та завдань на довгострокову перспективу відображає прагнення і спрямування державних органів на соціально-економічний та політичний розвиток держави. Ще в Угоді про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (1994 р.) визначалося, що зусилля держави мають бути спрямовані на вирішення сьогоднішніх проблем і досягнення стратегічних цілей інтеграції в європейський соціально-економічний простір [1].

Вирішення сьогоднішніх завдань та досягнення стратегічних цілей дозволяє диференціювати види управлінської діяльності залежно від цільових напрямів на тактичне (оперативне) та стратегічне управління, які в деяких джерелах визначаються як рівні управління.

Тактичне (оперативне) управління — це управління, завданням якого є реагування на проблему для її ефективного вирішення або нейтралізації, а стратегічне управління — це управління, виходячи із завдань досягнення віддаленої в часі мети.

У розвиток наведених положень деякі автори додатково наголошують на диференціації тактичного та оперативного управління. На їхню думку, процес тактичного управління спрямований на забезпечення стабілізації та організаційної стійкості служб і підрозділів, тоді як оперативне управління є організаційним впливом суб'єкта управління на об'єкт з метою забезпечення негайного реагування на ситуаційні зміни в середовищі функціонування.

Подібним чином Міністерство економіки України, залежно від терміну планування, диференціює управління: на стратегічному рівні — планування на період від 5 років і більше; на тактичному — від 1 до 5 років; на оперативному — від 3 місяців до 1 року. З цих позицій можна виокремити практично різні форми та методи управлінської діяльності.

Названі рівні управління є затребуваними у діяльності виконавчих органів державної влади. Починаючи з 2000-х років, в Європейському Союзі значно зросла значимість стратегічного управління, наприклад, Європейська стратегія безпеки.

Згодом система стратегій стала більш різноманітною, охоплюючи нові напрямки та підходи. В Україні функціонувало Управління стратегії реформування економіки та стратегічного планування Департаменту економічної політики Секретаріату Кабінету Міністрів України. Стратегічне державне управління не обмежується лише розробкою різноманітних стратегій чи аналізом середовища; воно також передбачає виконання стратегій і контроль.

Стратегічне управління включає аналіз і вибір стратегічних позицій (стратегічне планування) та управління в реальному масштабі часу (стратегічне управління). Інформаційне забезпечення є умовою якісного контролю за процесом досягнення планових показників, оцінки ефективності та резуль-

тативності стратегічного державного управління. Категорія «стратегічне державне управління» не є легалізованою.

Законодавчо стратегічне управління нерозривно пов'язане та взаємозумовлене з категорією стратегічного планування. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» (2000 р.) визначає, що одним із завдань є координація державного і регіонального стратегічного управління та заходів бюджетної політики [2]. Для забезпечення реалізації відповідного правотворчого повноваження прийнято Закон України «Про державні цільові програми» (2004 р.) [3].

Сучасні уявлення про стратегічне управління сформувалися внаслідок тривалого розвитку законодавства, управлінської практики та наукових досліджень, які відображають зміни етапів розвитку стратегічного управління. Зміна цих етапів була насамперед нерозривно пов'язана зі зміною методів управлінської діяльності, що застосовуються. Розглянемо в загальному вигляді розвиток правового регулювання стратегічного управління, зокрема щодо національної безпеки.

1. Використання програмно-цільового підходу в управлінні. В основі цього підходу лежить застосування програмно-цільового методу, ідеї якого стосуються ефективності та виникли ще до набуття Незалежності. Програмно-цільове управління представляє особливий тип управлінської діяльності, у якому кінцеві результати досягаються шляхом виконання тимчасової, комплексної програми, визначення виконавців та створення організаційного механізму управління розробкою і реалізацією цієї програми з виділенням відповідних ресурсів.

Сутність цього методу полягає у виробленні певної тимчасової програми розвитку, спрямованої на досягнення деяких соціально-економічних результатів. Подібні програми фіксуються у спеціальних політико-правових документах: стратегії, плани, програми. Тривалий час їх розробка регулювалася Законом України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України». Відповідно до закону приймалися прогнози та програми соціально-економічного розвитку, довгострокові цільові програми та інші документи. Затребуваність розробки відповідних документів пов'язана не так з фіксацією деяких цілей і завдань діяльності, як з визначенням механізму досягнення, у тому числі узгодження з фінансовим забезпеченням. Висока цінність цієї ідеї лежить в основі згаданого завдання стратегічного планування з координації державного та регіонального стратегічного управління та заходів бюджетної політики.

Принциповою відмінністю програмно-цільового методу є перехід від управління витратами, властивого тактичному управлінню, до управління, орієнтованого на результат. З урахуванням очікуваних

результатів формується необхідний бюджет, який є невід'ємною умовою провадження управлінської діяльності. Тому повноцінне уявлення про програмно-цільовий метод неможливе без врахування вимог бюджетного законодавства.

Водночас лише на рівні, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проектів Бюджетної декларації та державного бюджету» (2003 р.), розроблялися цільові програми [4]. Вони, з урахуванням цільових програм, що розробляються на регіональному рівні, стали в той період основним програмно-цільовим інструментом здійснення державної соціально-економічної політики та проведення реформ. Зазначимо, що термін дії деяких цільових програм продовжується. Ухвалений у 2015 році Закон України «Про засади державної регіональної політики» охоплює заходи, спрямовані на відновлення анексованих територій держави [5].

Далі реалізація програмно-цільового методу була безпосередньо пов'язана з положеннями Бюджетного кодексу України, прийнятого в 2001 році. Водночас цей кодекс передбачав розробку прогнозів соціально-економічного розвитку територій та довгострокових цільових програм, які згодом затверджувалися законодавчим (представницьким) органом.

Специфіка проектного підходу полягає в тому, що він найбільше підходить для реалізації конкретних заходів в умовах обмеженості часу та ресурсів. Цикл проекту включає етапи: ініціювання, підготовка, реалізація та управління змінами, завершення, моніторинг реалізації та оцінка.

Розроблені в той період пріоритетні національні та регіональні проекти за організаційною структурою були далекі від сучасного уявлення про проекти: не формувалися проектні офіси, не розподілялася відповідальність, адаптація до проектного середовища не проводилася. Наприклад, Закон України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» [6].

У подальшому під час формування програм враховувалися цілі, завдання та заходи пріоритетних національних проектів, що реалізуються у відповідних сферах. Діяльність з розробки довгострокових відомчих цільових програм на регіональному рівні стала більш системною. Органи державної влади визначали порядки розробки таких програм, вимоги до їхньої структури, фінансування.

Довгострокові цільові програми включають кілька підпрограм, вкладених у вирішення окремих завдань. У деяких випадках для раціональної організації виконання програм виділялися загальнопрограмні заходи. У свою чергу, відомчі цільові програми, будучи комплексом взаємопов'язаних заходів, спрямованих на вирішення конкретного тактичного завдання, яке стоїть перед державним органом, зазвичай представляли єдиний документ.

Надалі на методологію розробки програм істотно вплинуло прийняття Постанови Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм» [7]. Розроблені відповідно до Порядку державні програми фактично зафіксували перехід від управління пріоритетними національними проектами до управління державними програмами.

У початковій редакції передбачалося, що державна програма включає цільові програми та підпрограми, які містять відомчі цільові програми та окремі заходи органів державної влади. Аналогічним чином окремі області почали розробляти самостійні державні програми, що включали довгострокові та інші цільові програми. Хоча на цьому етапі багато програм та інших стратегічних документів були підпорядковані ідеї реалізації пріоритетних національних проектів, система інструментів реалізації у вигляді різних довгострокових, відомчих та інших програм з кожним роком ставала все більш громіздкою. Пріоритет на практиці віддавався короткостроковому та вузько спрямованому плануванню. Деякі документи розроблялися на рік. Зазначені обставини вимагали коригування системи управління, що забезпечує досягнення стратегічних завдань.

2. Реалізація стратегічних указів Президента України та ухвалення Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» є фактором консолідації управлінської діяльності [8].

Президентом України було підписано Указ «Про забезпечення виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) і вдосконалення механізму співробітництва з Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом)» про реалізацію політики в різних сферах управління, було поставлено різні цілі та завдання з термінами виконання до 2010 року у сферах економічної, соціальної, демографічної та житлової політики, політики у сферах охорони здоров'я, освіти та науки, в галузі державного управління, міжнародних відносин, з питань військової служби та розвитку Збройних сил, зовнішньополітичного курсу [9].

Кабінету Міністрів України разом із органами місцевої виконавчої влади належало реалізувати поставлені завдання. Подібні вимоги, поставлені одночасно перед органами державної влади місцевого рівня, сприяли формуванню єдиного загальнодержавного підходу до комплексного вирішення стратегічних завдань. Найбільший вплив на методологію стратегічного державного управління зробила Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», внесена Комітетом економічних реформ при Президенті України [10]. Кабінету Міністрів України було доручено підготу-

вати та внести до Верховної Ради України проект Закону про державне стратегічне планування [11].

У пояснювальній записці законопроекту наголошувалося, що він забезпечує набір управлінських інструментів, які спрямовані на розширення періоду державного прогнозування та планування, вийшовши за межі бюджетного циклу. Це дозволяє ув'язати довгострокові та середньострокові документи стратегічного планування. Державне стратегічне планування — функція державного управління з обрання пріоритетів, визначення з урахуванням наявних ресурсів цілей та напрямів розвитку, розроблення та виконання взаємозв'язаних завдань і заходів соціально-економічного розвитку. Це діяльність учасників стратегічного планування з цілепокладання, прогнозування, планування та програмування соціально-економічного розвитку держави, галузей економіки та сфер державного та місцевого управління, забезпечення національної безпеки, спрямована на вирішення завдань сталого соціально-економічного розвитку, забезпечення національної безпеки України. Але зазначений законопроект не був прийнятий.

У науковій літературі набуло актуальності питання про віднесення планування до функцій чи методів державного управління. Планування є функцією управління, оскільки відображає владний погляд, визначення мети, організуючого та регулюючого впливу на суспільні процеси. Комплексній реалізації відповідної функції сприяє використання методів планування: цілепокладання, прогнозування, планування (складання планів) та програмування. У сукупності застосування цих методів забезпечує фіксацію кінцевих цілей управління, формування бачення розвитку ситуації, розподіл необхідних заходів у часі та визначення фінансових і інших ресурсів їх виконання.

Здійснюючи стратегічне планування, органи державної влади та місцевого самоврядування керуються принципами стратегічного планування, у тому числі збалансованості, єдності та цілісності. З огляду на це формується система стратегічного управління без внутрішніх протиріч, що є умовою організації управлінської діяльності, що забезпечує консолідацію зусиль для ефективного стратегічного управління соціально-економічним розвитком.

У 2014 році змінилася політична ситуація в Україні, що призвело до активізації процесів європейської інтеграції. Було прийнято Закон України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [12].

Ухвалений Закон створив інструментарій, який формує систему стратегічного планування діяльності, що забезпечує досягнення показників, визначених Президентом України у Стратегії сталого розвитку «Україна — 2020» [13]. Поставлені завдання та його ключові показники стали основою для формування документів стратегічного планування, зо-

крема стратегій та прогнозів соціально-економічного розвитку. Для реалізації формувалися плани діяльності, визначалися відповідальні органи. Фінансове забезпечення відповідних заходів здійснювалося з допомогою державних програм. Прикладом є Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»» [14].

З урахуванням цих змін у законодавстві вперше за тривалий час було досягнуто єдності стратегічного планування та заходів бюджетної політики. За наявності методології стратегічного планування, встановленої нормативними актами Європейського Союзу, вироблення стратегічних завдань на регіональному рівні стало більш послідовним та обґрунтованим. З позитивної точки зору на систему стратегічного управління вплинув період планування, який вперше за тривалий час перевищував 5 років.

Єдиний вектор соціально-економічного розвитку, закладений Стратегією сталого розвитку «Україна — 2020», пов'язав управлінську діяльність на регіональному та місцевому рівнях.

3. Стандартизація проектного та програмного управління, у тому числі в умовах необхідності досягнення національних цілей розвитку.

У середині 2015 року було ухвалено рішення щодо необхідності досягнення окремих завдань із використанням проектного підходу. Приводом для таких висновків стала зміна зовнішньої кон'юнктури реалізації стратегічних завдань (окупація росією українського Криму та окремих територій сходу України) з 2014 року. Оскільки проектний підхід є найбільш підходящим для реалізації конкретних заходів в умовах обмеженості часу та ресурсів, було створено Національну раду реформ з питань стратегічного планування, узгодження позицій щодо впровадження в Україні єдиної державної політики реформ та їх реалізації [15]. З урахуванням наявного досвіду та розвитку наукових уявлень про проектне управління було затверджено перший пріоритетний проект — Концепцію Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року [16]. Згодом було затверджено паспорти ще 12 проектів. Було визначено, пріоритетні проекти, відповідні сфери реалізації державних програм, відбиваються у складі цих державних програм як їх структурні елементи.

Президент України 25 лютого 2017 року затвердив Доктрину інформаційної безпеки України [17]. Діючий Закон України «Про основи національної безпеки України» не передбачав розробку документів стратегічного планування, що в умовах російської воєнної агресії було суттєвим організаційним недоліком [18]. Організаційна структура системи управління проектною діяльністю включала постійні органи управління, у тому числі проектні офіси, тимчасові органи управління, які забезпечують, та допоміжні органи управління.

У червні 2018 року було прийнято Закон України «Про національну безпеку України», який отримав позитивну оцінку Європейського Союзу та військових структур НАТО [19]. Закон значно розширив засади стратегічного планування, передбачаючи Стратегії: національної безпеки; воєнної безпеки, кібербезпеки; розвитку оборонно-промислового комплексу України; Стратегічний оборонний бюлетень України. Нормативні акти у сфері оборони і безпеки включали Стратегії: інформаційної безпеки та громадської безпеки, цивільного захисту.

Органи державної влади затверджували положення про управління проектами, методичні рекомендації тощо. Невід'ємним суб'єктом управлінської діяльності стали проектні офіси. У 2019 році Президентом України було підписано Указ «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». Указом було визначено стратегічні завдання та проекти, що забезпечують їхнє досягнення за 17 напрямками [20].

Було уточнено, які завдання потрібно забезпечити під час розробки кожного проекту. 7 травня 2020 року Національна рада реформ при Президентові була перетворена на Національну раду реформ, де основним питанням стало стратегічне планування. Було розроблено нове положення про Національну раду реформ, яке охоплювало організацію проектної діяльності та її функціональну структуру.

У даний час в управлінській практиці елементи програмного та проектного підходу до стратегічного управління соціально-економічним розвитком консолідуються. Спостерігається стандартизація відповідних методів. Зокрема, це підтверджується виділенням у складі державної програми проектів та процесних заходів.

Значний вплив на сучасну спрямованість проектного та програмного управління на державному рівні мають національні цілі розвитку на період до 2030 року (Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року). На їх підставі розроблені: Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки, Національна економічна стратегія на період до 2030 року і інші [20–22].

Для проектного та програмного управління стратегічне значення набувають національні цілі розвитку. Це передається у регіональне та місцеве законодавство, оскільки облік національних цілей розвитку здійснюється у розробці державних програм місцевих органів за організації проектної діяльності з урахуванням Закону України «Про засади державної регіональної політики» у редакції 2022 року [23]. У даний час ці два підходи однаково затребувані суб'єктами державного управління, оскільки здатні найбільше акцентовано реалізувати стратегічне устремління держави в умовах воєнного стану.

Оскільки національні цілі розвитку до 2030 року спрямовані на збільшення людського капіталу, тобто мають забезпечити ріст чисельності населення

країни, підвищити рівень життя громадян, створити комфортні умови для проживання та розкриття таланту кожного, стратегічне управління стає найвищою мірою орієнтованим на людину, що визначено у всіх документах Європейського Союзу та Північноатлантичного договору (НАТО).

Для того, щоб індивідуальні уподобання громадян та інших осіб були враховані в повній мірі, стратегічне управління має використовувати сучасні методи, що зарекомендували себе у бізнес-процесах. Насамперед йдеться про методи дизайн-мислення як міждисциплінарного підходу до формування державної (адміністративної, публічної) послуги.

Проведений аналіз показує, що стратегічне управління останні 30 років стрімко розвивалося за рахунок розробок українських вчених та реалізації нормативних документів Європейського Союзу. У даний час стратегічне управління забезпечує реалізацію національних цілей розвитку та нормативних документів щодо вступу до ЄС, тому особливе значення для управлінської діяльності набуває реалізація Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, що вимагає розширення системи методів, що використовуються, їх консолідації та стандартизації [24].

Висновки. Актуальність дослідження підтверджується зростаючою кількістю наукових праць, присвячених питанням аналізу стану національної безпеки на основі сукупності кількісних та якісних методів оцінки загроз і викликів, у тому числі з використанням останніх досягнень у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, та відповідними практичними діями компетентних органів у сфері національної безпеки, виражених у Стратегії національної безпеки та інших стратегічних нормативних актах України. Важливою умовою реалізації сталого розвитку держави є забезпечення стану безпеки як захищеності від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Стратегічне управління у сфері національної безпеки в нинішньому стані забезпечено всією інституційною системою публічного управління, тоді як перші підходи у 1990–2000 роках до управління щодо «адаптивних» теорій були зосереджені лише на окремих аспектах або на одній системі ресурсів. В умовах збройної (воєнної) агресії росії проти України щодо проблеми захисту суверенітету та територіальної цілісності Стратегія національної безпеки має охоплювати підходи у межах системно-логічного аналізу військових стратегій та інших джерел щодо використання окремих найбільш ефективних елементів організаційно-правового забезпечення для досягнення територіальної цілісності та національних інтересів України. Це завдання складне, потребує наукових міждисциплінарних досліджень на теоретичному рівні та адаптації на практиці.

Література

1. Про ратифікацію Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами : Закон України від 10.11.1994 р. № 237/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/237/94-вр#Text> (дата звернення: 10.09.2024).
2. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23.03.2000 р. № 1602-III (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14#Text> (дата звернення: 10.09.2024).
3. Про державні цільові програми : Закон України від 18.03.2004 р. № 1621-IV (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text> (дата звернення: 10.09.2024).
4. Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проєктів Бюджетної декларації та державного бюджету : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 р. № 621 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621-2003-п#Text> (дата звернення: 10.09.2024).
5. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення: 10.09.2024).
6. Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні : Закон України від 21.12.2000 р. № 2157-III (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2157-14#Text> (дата звернення: 10.09.2024).
7. Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм : Постанова Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 р. № 106 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2007-п#Text> (дата звернення: 10.09.2024).
8. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-IV (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text> (дата звернення: 10.09.2024).
9. Про забезпечення виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) і вдосконалення механізму співробітництва з Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) : Указ Президента України від 24.02.1998 р. № 148/98 (втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148/98#Text> (дата звернення: 10.09.2024).
10. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» (від 02.06.2010 р.). Матеріали Інформаційного агентства «ЛПГА: ЗАКОН». URL: <https://lips.ligazakon.net/document/MUS14838> (дата звернення: 10.09.2024).
11. Проект Закону про державне стратегічне планування (від 03.11.2011 р. № 9407). *Матеріали офіційного веб-порталу Верховної Ради України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=9407&skl=7 (дата звернення: 10.09.2024).
12. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 14.09.2014 р. № 1678-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#Text> (дата звернення: 10.09.2024).
13. Про Стратегію сталого розвитку «Україна — 2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (дата звернення: 10.09.2024).
14. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#Text> (дата звернення: 10.09.2024).
15. Питання Національної ради реформ: Указ Президента України від 03.06.2015 р. № 310/2015. *Матеріали Офісу Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3102015-19087> (дата звернення: 10.09.2024).
16. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. № 1437-р (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-р#Text> (дата звернення: 10.09.2024).
17. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» : Указ Президента України від 25.02.2017 р. № 47/2017 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text> (дата звернення: 10.09.2024).
18. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV (втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text> (дата звернення: 10.09.2024).
19. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 10.09.2024).
20. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 10.09.2024).
21. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 р. № 695 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п#Text> (дата звернення: 10.09.2024).

22. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. № 179 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-п#Text> (дата звернення: 10.09.2024).

23. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій : Закон України від 09.07.2022 р. № 2389-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text> (дата звернення: 10.09.2024).

24. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 р. № 1106 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-п#Text> (дата звернення: 10.09.2024).

References

1. Pro ratyfikatsiiu Uhody pro partnerstvo i spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu i Yevropeiskymy Spivtovarystvamy ta yikh derzhavamy-chlenamy: Zakon Ukrainy vid 10.11.1994 r. № 237/94-BP. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/237/94-вп#Text> (date of access: 10.09.2024).

2. Pro derzhavne prohnouzuvannia ta rozroblennia prohram ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 23.03.2000 r. № 1602-III (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14#Text> (date of access: 10.09.2024).

3. Pro derzhavni tsilovi prohramy: Zakon Ukrainy vid 18.03.2004 r. № 1621-IV (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text> (date of access: 10.09.2024).

4. Pro rozroblennia prohnoznykh i prohramnykh dokumentiv ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku ta skladannia proektiv Biudzhetnoi deklaratsii ta derzhavnoho biudzhetu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26.04.2003 r. № 621 (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621-2003-п#Text> (date of access: 10.09.2024).

5. Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky: Zakon Ukrainy vid 05.02.2015 r. № 156-VIII (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (date of access: 10.09.2024).

6. Pro Natsionalnu prohramu spriyannia rozvytku maloho pidpriemnytstva v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 21.12.2000 r. № 2157-III (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2157-14#Text> (date of access: 10.09.2024).

7. Pro zatverdzhennia Poriadku rozroblennia ta vykonannia derzhavnykh tsilovykh prohram: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 31.01.2007 r. № 106 (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2007-п#Text> (date of access: 10.09.2024).

8. Pro Zahalnoderzhavnu prohramu adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu: Zakon Ukrainy vid 18.03.2004 r. № 1629-IV (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text> (date of access: 10.09.2024).

9. Pro zabezpechennia vykonannia Uhody pro partnerstvo ta spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskymy Spivtovarystvamy (Ievropeiskym Soiuzom) i vdoshkalennia mekhanizmu spivrobitnytstva z Yevropeiskymy Spivtovarystvamy (Ievropeiskym Soiuzom): Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24.02.1998 r. № 148/98 (vtratyv chynnist). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148/98#Text> (date of access: 10.09.2024).

10. Prohrama ekonomichnykh reform na 2010–2014 roky “Zamozhne suspilstvo, konkurentospromozhna ekonomika, efektyvna derzhava” (vid 02.06.2010 r.). *Materialy Informatsiinoho ahenstva “LIGA: ZAKON”*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS14838> (date of access: 10.09.2024).

11. Proekt Zakonu pro derzhavne stratehichne planuvannia (vid 03.11.2011 r. № 9407). *Materialy ofitsiinoho veb-portalu Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=9407&skl=7 (date of access: 10.09.2024).

12. Pro ratyfikatsiiu Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: Zakon Ukrainy vid 14.09.2014 r. № 1678-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#Text> (date of access: 10.09.2024).

13. Pro Stratehiiu staloho rozvytku “Ukraina — 2020”: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12.01.2015 r. № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (date of access: 10.09.2024).

14. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 6 travnia 2015 roku “Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy”: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 26.05.2015 r. № 287/2015 (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#Text> (date of access: 10.09.2024).

15. Pytannia Natsionalnoi rady reform: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 03.06.2015 r. № 310/2015. *Materialy Ofisu Prezydenta Ukrainy*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3102015-19087> (date of access: 10.09.2024).

16. Pro skhvalennia Kontseptsii Derzhavnoi tsilovoi prohramy rozvytku aharnoho sektoru ekonomiky na period do 2022 roku: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30.12.2015 r. № 1437-p (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-п#Text> (date of access: 10.09.2024).

17. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 29 hrudnia 2016 roku “Pro Doktrynu informatsiinoy bezpeky Ukrainy”: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25.02.2017 r. № 47/2017 (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text> (date of access: 10.09.2024).

18. Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 19.06.2003 r. № 964-IV (vtratyv chynnist). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text> (date of access: 10.09.2024).

19. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. № 2469-VIII (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (date of access: 10.09.2024).

20. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30.09.2019 r. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (date of access: 10.09.2024).

21. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na 2021–2027 roky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 05.08.2020 r. № 695 (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п#Text> (date of access: 10.09.2024).

22. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ekonomichnoi stratehii na period do 2030 roku: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03.03.2021 r. № 179 (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-п#Text> (date of access: 10.09.2024).

23. Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zasad derzhavnoi rehionalnoi polityky ta polityky vidnovlennia rehioniv i terytorii: Zakon Ukrainy vid 09.07.2022 r. № 2389-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text> (date of access: 10.09.2024).

24. Pro vykonannia Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25.10.2017 r. № 1106 (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-п#Text> (date of access: 10.09.2024).

Стаття надійшла до редакції 27.09.2024